

Marija Makarovič, Kmečko gospodarstvo na Slovenskem. Načini orodja in naprave. Izdala in založila Mladinska knjiga, Ljubljana 1978, 298 strani.

Kljub temu, da so obravnavali in iz različnih vidikov razčlenjevali številni avtorji najraznovrstnejšo problematiko slovenskega podeželja, pa spoznavamo ob prebiranju novih razprav o njem, da je to področje z vsemi svojimi značilnostmi in posebnostmi še vedno dokaj neobdelano. Zato prinaša vsako novo delo o naših agrarnih predelih tudi nove osvetlitve v njihov pretekli ali današnji življenjski utrip, ki vsakokrat vnaša in zapuša svojstvene oblike in pojave v pokrajinski fiziognomiji. In prav s tega vidika je treba presoјati v geografiji tudi celotno vsebino knjige o Kmečkem gospodarstvu na Slovenskem.

Znana slovenska etnologinja dr. Makarovičeva je podala v knjigi sistematični pregled dela naše kmečke materialne kulture, in sicer celotno gospodarstvo. Osnovno dejavnost kmečkega oziroma podeželskega prebivalstva, ki je bila razpeta med potrebami, zahtevami in možnostmi njegovega vsakdanjega življenja, je orisala avtorica po posameznih zvrsteh kmetijstva. Številne veje in oblike kmečkega gospodarstva so predstavljene v delu v luči najrazličnejšega orodja in naprav, ki so bile sestavni deli oblik in kot pripomočki v celotni kmetijski proizvodnji, zlasti še v drugi polovici preteklega stoletja.

Zaradi številnih in naglih sprememb, ki jih doživlja naše celotno podeželje pod čedalje močnejšimi vplivi industrializacije in urbanizacije, se menjajo izredno hitro vse nekdanje proizvodne oblike in celotna usmerjenost kmečkih gospodarstev. Vzoredno z njimi se spreminjajo tudi obdelovalna orodja ter naprave, ki so bile sestavine celotne kmetijske in podeželske proizvodnje. In v kolikor so številne tehnološke in gospodarske spremembe vtisnile tudi zunanjemu videzu pokrajine nove in svojstvene poteze, v toliko so postale tudi pomembne prvine celotnega geografskega okolja. Zategadelj pomenijo poleg številnih drugih činiteljev tista osnovna gibalca, ki pogojujejo in usmerjajo razvoj našega podeželja.

Pregled poglavitnih oblik kmečkega gospodarstva na Slovenskem je orisan v 16 zaokroženih poglavjih (poljedelstvo, vrtnarstvo, vinogradništvo, sadjarstvo, hmeljarstvo, živinoreja, prašičereja, perutninarstvo, čebelarstvo, gojenje sviloprejk, gozdarstvo, splavarstvo, oglarstvo, lov in ribolov ter nabiralništvo). V knjigi sta v glavnem podana razvoj in globalno stanje posameznih vej kmetijskega gospodarstva (predvsem) v drugi polovici 19. stoletja, kakor tudi njegovi odmevi vse do današnjih dni. Čeprav pogrešamo pri razčlenjevanju posameznih panog kmečkega gospodarstva osnovne poudarke o njihovih kriznih ali konjunkturnih obdobjih, kar je nedvomno tudi neposredno vplivalo na razvoj in uveljavljanje novega orodja in drugih ustreznih naprav, pa vseeno spoznamo v zadostni razčlenitvi vse temeljne oblike podeželske avtarkije. Samooskrbna usmerjenost podeželja se kaže med drugim tudi v polikulturnem kmetijstvu. Najrazličnejše vrste kmečkega gospodarstva so terjale številna orodja, ki so jih izdelovala, posedovala ter s pridom uporabljala kmečka gospodarstva vse do nedavnega.

Podrobnejša geografska predstavitev vsebine knjige Kmečko gospodarstvo na Slovenskem bi zahtevala, da skušamo odkriti pomembnejše vzročne in razvojne vezi med posameznimi oblikami kmetovanja, njihovimi napravami in orodji ter prirodnimi in družbeno-gospodarskimi ter socialnimi danostmi določenega okolja. Sele v takšni osvetlitvi bi dobila večina podanih oziroma opisanih oblik kmečkega gospodarstva novo razsežnost in utemeljenost v posameznih sestavinah okolja. Potem bi bilo lažje spremljati razlike v posameznih opravilih, ki so bila v izključni domeni moškega ali ženskega prebivalstva. Skratka, geografsko vrednotenje etnološkega pregleda kmečkega gospodarstva na Slovenskem je mogoče zadovoljivo predstaviti le v sklopu njegove členitve in primerljivosti z vsemi drugimi sestavinami človekovega okolja.

Šele ob prebiranju knjige, ko spoznavamo posamezne zvrsti podeželskega gospodarstva in njegovo razvejanost, dojemamo upravičeno potrebo, da so imela kmečka gospodinjstva v preteklosti številčno izredno močne družine. To je bilo pogojeno med drugim tudi s proizvodnimi oblikami in usmeritvami kmečkih gospodarstev. Znatno del kmetijskega orodja in drugih proizvodnih sredstev za potrebe kmetij so izdelali na podeželju sami. Tudi v tem je razlog, da so bile nekdanje potrebe po delovni sili na vasi večje kot so danes. Na to nas posredno opozarjajo tudi zapiski delovnega dnevnika kmeta z Libne nad Krškimi, ki je objavljen na koncu knjige (str. 244—292). Dnevnik Planinčeve kmetije, ki obsega zapise o vremenu, opravilih in življenju na domačiji je še toliko vrednejši, ker nam ponuja neposredne primerjave med 1953. in 1977 letom. Šele ob prebiranju tega dnevnika moremo dojeti številne spremembe v načinu dela in življenja našega podeželja v zadnjem četrtstoletju.

Knjiga kmečko gospodarstvo na Slovenskem je zanimiv poskus sintetičnega prikaza vsega dosedanjega etnološkega proučevanja našega podeželja. Obenem pa je delo tudi napotilo za prihodnja podrobnejša etnografska raziskovanja kmečkih predelov. Podoba je, da bo mogoče s sistematičnim spoznavanjem Notranjske in Kočevskega pa Suhe krajine, Kozjanskega, Posavinja itd. obogatiti dosedanje znanje o podeželju, ki je podano v Makarovičevi knjigi. Proučitve navedenih in še drugih premalo znanih predelov na Slovenskem bodo povečale zbirko najrazličnejših terminov in seznam kmečkega orodja in drugih pripomočkov, ki so v zvezi z obdelovanjem zemlje in življenjem na vasi.

Knjiga je opremljena z več kot 360 skicami, s ponazorili kmečkih orodij, pripomočkov, s starimi slikami in skicami ter kartogrami. Vse ilustracije je izdelal in sestavil France Golob, konservator Slovenskega etnografskega muzeja. Skratka, knjiga Kmečko gospodarstvo na Slovenskem predstavlja pomembno delo, iz katerega bo črpala lahko tudi geografija pomembna spoznanja o podeželju, kakršno je bilo še pred nekaj desetletji.

M. Natek

Naše okolje — revija varstva dobrin splošnega pomena in vrednost človekovega okolja.

V letu 1979 je pred nami že četrti letnik revije Naše okolje, ki je do letošnjega leta izhajala štirikrat letno. V četrtem letniku izhajanja se je povečal obseg revije na šest števil. Od tega je bila doslej običajno ena številka dvojna. Vsaka številka »Našega okolja« ima navadno okrog 50 strani. Naklada revije je postopoma naraščala od nekaj sto izvodov v začetku na 5000 izvodov v letu 1979. To edino slovensko revijo iz tega področja izdajajo skupaj Republiški komite za varstvo okolja v sodelovanju s Svetom za proučevanje in varstvo okolja SAZU, Gospodarsko zbornico Slovenije, Skupnostjo slovenskih občin in Zvezo društev in organizacij za varstvo okolja v Sloveniji. Izdajateljski svet revije sestavljajo: dr. Marjan Tepina (predsednik), dr. Avguštin Lah (glavni urednik), Jernej Lenič, Peter Likar, Franta Komel, ing. Vlasta Uršič in dr. Igor Vrišer. Revija je na dobrem papirju, solidno oblikovana in razmeroma bogato opremljena z ilustracijami.

Revija prinaša najrazličnejše, včasih razmeroma poljudne in tudi strokovne prispevke iz najrazličnejših področij, ki se direktno ali posredno ukvarjajo s problemi okolja. Paleta člankov v »Našem okolju« je zelo široka: od povsem tehničnih prispevkov, kot so na primer najrazličnejše tehnološke možnosti izrabe sončne energije, do družbeno političnih razprav in ukrepov ob problemih v okolju. V zadnjem času je bilo v »Našem okolju« objavljenih tudi nekaj geografskih prispevkov (Plut, Špes in drugi), in to v glavnem teme, ki smo jih geografi obravnavali na posve-